

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det ändringar i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Ändringarna gäller vissa hemliga metoder för inhämtande av information och förutläggningarna för att använda dem.

Enligt förslaget ska tillstånd till teleövervakning som genomförs som en hemlig metod för inhämtande av information i fortsättningen inte längre i regel begränsas endast till vissa teleadresser eller teleterminalutrustningar som är kända vid tidpunkten för ansökan om tillstånd.

Datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska enligt förslaget göras möjligt när det är fråga om att förhindra ett brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Det föreslås också bli möjligt att använda överskottsinformation vid utredning av vissa tjänstebrott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka och för vilka det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i två år.

Lagen är avsedd att träda i kraft i början av 2024, så samtidigt som möjligt med motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Allmänt.....	4
2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för förhindrande av brott.....	6
3 Målsättningar	13
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	13
4.1 De viktigaste förslagen.....	13
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	14
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	14
4.2.2 Andra konsekvenser för människorna och samhällsliga konsekvenser	14
5 Alternativa handlingsvägar.....	14
6 Remissvar	15
7 Specialmotivering	15
7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.....	15
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	18
9 Ikraftträdande.....	18
10 Verkställighet och uppföljning	18
11 Förhållande till andra propositioner.....	19
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	19
12.1 Hemliga metoder för inhämtande av information	19
12.1.1 Allmänt.....	19
12.1.2 Teleövervakning och inhämtande av identifieringsuppgifter för teledresser eller teleterminalutrustning	20
12.1.3 Förtäckt inhämtande av information	21
12.1.4 Överskottsinformation.....	21
LAGFÖRSLAG	23
om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	23
om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet	27

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) trädde i kraft den 1 april 2018.

I juli 2020 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppdrag att granska behoven att ändra tvångsmedelslagen (806/2011) och bereda nödvändiga ändringar i lagstiftningen (OM058:00/2020). Arbetsgruppens mandat gick ut den 31 december 2021. Arbetsgruppen föreslog flera ändringar bland annat i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av tvångsmedelslagen och förundersökningslagen samt till lagar som har samband med dem, som grundar sig på arbetsgruppens förslag, överlämnades till riksdagen i oktober 2022 (RP 217/2022 rd). Riksdagen godkände propositionen i februari 2023 (RSv 305/2022 rd). Ändringarna i tvångsmedelslagen träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 452/2023).

Genom en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 275/2022 rd) som lämnades till riksdagen i november 2022 föreslogs i 5 kap. i polislagen (872/2011), som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, ändringar som motsvarar ändringarna i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Riksdagen godkände propositionen i februari 2023 (RSv 316/2022 rd). Ändringarna i polislagen träder i kraft i den 1 oktober 2023 (lag 492/2023).

I lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet handlar 3 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information och kapitlet grundar sig till väsentliga delar på bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Hemliga metoder för inhämtande av information kan användas huvudsakligen på samma grunder för förhindrande av brott som de med stöd av 10 kap. i tvångsmedelslagen kan användas för utredning av brott. Gränsbevakningsväsendet kan i vissa fall använda hemliga metoder för inhämtande av information också för att avvärja fara.

Riksdagen har i sitt svar RSv 374/2010 rd beträffande regeringens proposition till riksdagen med förslag till översyn av förundersöknings- och tvångsmedelslagstiftningen (RP 222/2010 rd) godkänt bland annat ett uttalande enligt vilket riksdagen förutsätter att regeringen utreder och överväger om besluten om hemliga metoder för att inhämta information bör ingå i domstolarnas behörighet. Justitieministeriet har svarat på riksdagens uttalande enligt följande:

"Av riksdagens utskottshandlingar om behandlingen av den nya tvångsmedelslagen (806/2011), som trädde i kraft vid ingången av 2014, framgår att anteckningen gäller beslut som hänför sig till täckoperationer, bevisprovokation genom köp och skyddande av hemligt inhämtande av information. När man har fått tillräckligt med erfarenhet av tillämpningspraxisen för den nya lagen, kommer det inom de närmaste åren att bli aktuellt att överväga behovet av att ändra lagstiftningen. Detta gäller också beslut om användning av hemliga metoder för inhämtande av information."

Riksdagens uttalande är av betydelse med tanke på skyddet för hemligt inhämtande av information enligt 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I regeringens proposition RP 217/2022 rd bedöms beslutsfattandet i ärenden som gäller skyddet för användning av hemliga tvångsmedel (s. 37–38). Enligt bedömningen verkar det inte heller i fråga om skyddet för användning av hemliga tvångsmedel finnas behov av att hänvisa beslutsfattandet i

ärendet till domstolarnas behörighet. Det som sägs i regeringens proposition RP 217/2022 rd gäller också beslutsfattandet om hemliga metoder för inhämtande av information enligt lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

1.2 Beredning

Den 1 mars 2023 tillsatte inrikesministeriet ett projekt för att ändra lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. I den första delen av projektet är syftet att bereda ändringar i 3 kap. om hemligt inhämtande av information i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet så att de huvudsakligen motsvarar de ändringar som görs i 10 kap. i tvångsmedelslagen med stöd av regeringens proposition RP 217/2022 rd.

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Utkastet till proposition var på remiss x.x–x.x.2023. Inrikesministeriet begärde yttranden av följande instanser: riksdagens justitieombudsman, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Finlands näringsliv, Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Förbundet för mänskliga rättigheter, Julkiset oikeusavustajat ry, Centralkriminalpolisen, kommunikationsministeriet, Transport- och kommunikationsverket, Landsförsvarets personalförbund MPHL rf, justitieministeriet, Rättspolitiska föreningen Demla rf, Polisstyrelsen, Poliisin ja Rajan henkilöstö JHL rf, försvarsministeriet, försvarsmaktens huvudstab, Befälsförbundet rf, Gränssäkerhetsunionen rf, inrikesministeriets polisavdelning, Skyddspolisen, Finlands Advokatförbund, Finlands Maskinbefälsförbund FSF rf, Finlands Juristförbund rf, Finlands Polisorganisationers Förbund, Suomen syyttäjähdistys ry, Finlands domareförbund rf, Företagarna i Finland, åklagarväsendet, Centralförbundet för telekommunikation och informationsteknik FiCom rf, Dataombudsmannens byrå, Tullen, Domstolsverket, utrikesministeriet, Officersförbundet rf, justitiekanslern i statsrådet och finansministeriet.

Beredningsunderlaget till propositionen finns på inrikesministeriets webbplats och på statsrådets webbplats under numret SM046:00/2022. Yttrandenas innehåll behandlas i avsnitt 7 i propositionen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet vidtar Gränsbevakningsväsendet åtgärder för att förhindra, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning självständigt eller tillsammans med en annan myndighet med iakttagande av vad som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans i lag. Gränsbevakningsväsendet är en sådan förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen (805/2011). Bestämmelser om brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet finns i 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt 5 § i lagen kan Gränsbevakningsväsendet på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även i ett ärende som inte avses i 4 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsendet.

Tyngdpunkten inom Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning ligger på bekämpning av brottslighet i anslutning till passerande av gräns; exempel på detta är ordnande av olaglig inresa, riksrännsbrott, förfalskningsbrott i fråga om resedokument, människohandel, territoriekränkningar och häleribrott. Därtill är Gränsbevakningsväsendet behörigt att förhindra och utreda bl.a. vissa naturresursbrott, miljöbrott till havs samt sjötrafikbrott.

Vid brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas de allmänna principer som föreskrivs i gränsbevakningslagen (578/2005), i synnerhet respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna (11 §), proportionalitetsprincipen (7 §), principen om minsta olägenhet (7 a §), principen om ändamålsbundenhet (7 b §) samt möjligheten att flytta eller avstå från en åtgärd (9 §).

Enligt 11 § som gäller respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ska en gränsbevakningsman respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när han eller hon utövar sina befogenheter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter. Enligt 7 § i gränsbevakningslagen, som gäller proportionalitetsprincipen, ska åtgärderna kunna försvaras i förhållande till hur viktigt, farligt och brådskande uppdraget är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. De metoder som används och de olägenheter de orsakar ska stå i rimlig proportion till det eftersträvade målet. Proportionalitetsprincipen framgår också av 9 § i gränsbevakningslagen, enligt vilken en gränsbevakningsman har rätt att avstå från en åtgärd, om slutförandet av den kunde medföra följder som är oskäliga med hänsyn till det resultat som eftersträvas.

Enligt 7 a § som gäller principen om minsta olägenhet får man inte ingripa i någons rättigheter i större utsträckning och ingen får orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget. Enligt 7 b § som gäller principen om ändamålsbundenhet får befogenheter utövas endast i föreskrivna syften.

Med hemliga metoder för inhämtande av information kan man ingripa i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, såsom skyddet för privatlivet som tryggas i 10 § i grundlagen. När det föreskrivs om förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information ska de lagförbehåll som gäller inskränkning av vissa grundläggande fri- och rättigheter beaktas. Enligt det specificerade lagförbehållet i 10 § 3 mom. i grundlagen kan det genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att brott ska kunna utredas. Enligt 4 mom. i den paragrafen kan det genom lag föreskrivas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden.

De grundläggande fri- och rättigheterna är i allmänhet inte absoluta, även om bestämmelsen om en grundläggande fri- eller rättighet har skrivits i en form som tryggar fri- eller rättigheten i fråga och även om bestämmelsen inte innehåller något regleringsförbehåll eller någon annan laghänvisning. Frågan om inskränkning av en grundläggande fri- och rättighet avgörs då i enlighet med de allmänna kraven som gäller inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna. Ur hela komplexet av grundläggande fri- och rättigheter och rättigheternas karaktär av grundlagsfästa rättigheter har grundlagsutskottet härlett vissa allmänna krav som gäller inskränkning av dem (GrUB 25/1994 rd, s. 5). Till dessa krav hör att inskränkningarna

1. bör bygga på lagstiftning
2. ska vara noga avgränsade och tillräckligt exakt definierade i lagen
3. ska vara acceptabla
4. ska vara proportionella
5. inte får ingripa i kärnområdet av en grundläggande fri- och rättighet
6. kräver ett adekvat rättsskydd och
7. måste vara förenliga med de förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna.

2.2 Hemliga metoder för inhämtande av information för förhindrande av brott

Enligt 2 § 2 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avses med förhindrande av brott åtgärder som syftar till att förhindra ett brott eller försök till och förberedelse till brott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till brott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat brott och begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför. Det rör sig om förhindrande av brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka när gärningen kan förhindras innan sådana åtgärder har vidtagits som uppfyller brottsrekvisiten. Också förhindrande av straffbart försök nämns uttryckligen. Med förhindrande av förberedelse till brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet avses förberedelse till en straffbar gärning, även om själva förberedelsen inte har kriminaliserats. Förhindrande av förberedelse innefattar också förhindrande av straffbar förberedelse. (RP 41/2017 rd, s. 20).

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs om användning av teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser för att förhindra brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet eller i syfte att avvärja fara. Dessa metoder för inhämtande av information kan användas i hemlighet för dem som de riktas mot.

Gränsbevakningsväsendet har inte rätt att använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor för att förhindra brott eller avvärja fara. Gränsbevakningsväsendet ska inte undersöka brott som kan avslöjas genom att använda hemliga metoder för inhämtande av information.

Enligt 14 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet är en allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra ett brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka eller avvärja en fara. Särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information är de specificerade brott för vilkas förhindrande varje metod kan användas. Enligt 14 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning och kontrollerade leveranser dessutom användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet. Med dessa metoder är det möjligt att ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i en sådan omfattning att det har varit motiverat att ställa ett sådant villkor för användningen av dem.

16 § Teleövervakning och dess förutsättningar

Med stöd av 16 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet kan Gränsbevakningsväsendet för att förhindra brott som ska undersökas av det ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa, grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott eller grovt jaktbrott.

Med teleövervakning avses enligt 1 mom. i den paragrafen att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant kommunikationsnät som avses i informationssamhällsbalken (917/2014) eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med identifieringsuppgifter avses i 3 § 40 punkten i informationssamhällsbalken avsedd information som kan kopplas till en juridisk eller fysisk person och som behandlas för att överföra meddelanden. Informations-samhällsbalkens titel har ändrats genom lag 68/2018 till lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation.

I lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation har begreppet identifieringsuppgifter ersatts med begreppet förmedlingsuppgifter. Enligt motiveringen till regeringens proposition RP 221/2013 rd motsvarar förmedlingsuppgifterna till sitt innehåll definitionen av identifieringsuppgifter, men motsvarar bättre det avsedda innehållet. Termen identifieringsuppgift sammanblandas i allmänspråket ofta med tjänster i anslutning till identifiering. Av definitionen av begreppet identifieringsuppgift framgår inte heller tillräckligt tydligt att information som kan kopplas till en abonnent eller användare ska ha samlats in i samband med kommunikationsförmedling för att den ska kunna anses utgöra identifieringsuppgifter (RP 221/2013 rd, s. 95). Därför är det motiverat att ersätta termen identifieringsuppgifter i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet med termen förmedlingsuppgifter, på motsvarande sätt som i den ändring av tvångsmedelslagen (lag 452/2023) och den ändring av polislagen (lag 492/2023) som träder i kraft den 1 oktober 2023.

Termen förmedlingsuppgifter har dock delvis en annan betydelse i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet än i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Därför föreslås det att termen i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet preciseras genom att konstatera att det uttryckligen är fråga om förmedlingsuppgifter i den bemärkelse som avses i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Den valda definitionen motsvarar ändringarna av de motsvarande definitionerna i tvångsmedelslagen och polislagen.

Enligt 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avser man med en kommunikationsförmedlare ett teleföretag, en sammanslutningsabonnent och en sådan annan aktör som förmedlar elektronisk kommunikation för andra än personliga eller med sådana jämförbara sedvanliga privata ändamål. Teleövervakning kan anses uttryckligen gälla inhämtande av förmedlingsuppgifter som en kommunikationsförmedlare innehar. Om förmedlingsuppgifterna inhämtas någon annanstans än hos en kommunikationsförmedlare, är det inte fråga om uppgifter som inhämtas genom teleövervakning. På grund av detta är det motiverat att precisera definitionen av teleövervakning genom att där hänvisa till den definition som finns i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Det handlar om en precisering av definitionen av teleövervakning också i förhållande till förbud mot beslag och kopiering enligt 7 kap. 4 § i tvångsmedelslagen.

Det är befogat att göra en mer omfattande helhetsöversyn av de begrepp i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som har samband med kommunikation och lokaliseringsuppgifter i samband med att begreppen eventuellt övervägs i större utsträckning t.ex. i anknytning till förordningen om integritet och elektronisk kommunikation.

18 § Beslut om teleövervakning

Enligt 1 mom. fattas beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman. I 2 mom. föreskrivs att om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

I 3 mom. föreskrivs att tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången och det kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad. I praktiken har det förekommit olika tolkningar med avseende på huruvida det är möjligt att ansöka om tillstånd för fortsatt teleövervakning medan ett tidigare tillstånd ännu är i kraft och, om ett nytt tillstånd beviljas medan det gamla tillståndet ännu är i kraft, huruvida det fortsatta tillståndets giltighetstid alltid börjar löpa från beslutstidpunkten eller till exempel den senare dag då det gamla tillståndet upphör att gälla. Momentet bör förtydligas så att det tydligt framgår att tillståndet alltid börjar gälla den dag det beviljas. Det väsentliga är att förutsättningarna för beviljande av tillstånd har bedömts och att de har funnits när tillståndet beviljades.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om vilka uppgifter som ska nämnas i ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning. Enligt 6 mom. ska den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot nämnas. Antalet teleterminalutrustningar av olika slag ökar kontinuerligt. Till exempel har antalet abonnemang som är föremål för teleövervakning på årsnivå ökat betydligt mer än antalet personer som är föremål för sådana åtgärder. Den nuvarande regleringen ökar behovet av att i samma ärende ställa flera på varandra följande yrkanden om teleövervakning och fatta flera på varandra följande beslut om teleövervakning som gäller samma person. Den nuvarande regleringens inriktning på enskilda anordningar och abonnemang leder till flera på varandra följande berednings- och behandlingsprocesser för teleövervakningstillstånd i samma ärende både vid Gränsbevakningsväsendet och vid domstolarna.

Det är motiverat att ändra bestämmelserna om teleövervakning så att de blir personbundna i stället för att vara bundna till en teleadress eller teleterminalutrustning. I ett tillstånd till teleövervakning ska man enligt förslaget inte längre separat räkna upp alla de teleterminalutrustningar eller -adresser som tillståndet gäller, utan domstolen beviljar tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt används av en person. I och med den föreslagna ändringen behöver Gränsbevakningsväsendet inte längre separat ansöka om enskilda tillstånd för varje sådan teleadress eller teleterminalutrustning som personen innehar eller sannolikt annars använder som uppdagas efter det att teleövervakningstillståndet har beviljats. Enligt förslaget beslutar domstolen fortfarande om den person vars kommunikation teleövervakningen ska riktas mot.

Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget fortsättningsvis vara en uppgift som ska utredas av Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. En anhållningsberättigad tjänsteman ska fatta ett separat beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför ifrågavarande teleadresser eller teleterminalutrustningar har valts ut som föremål för åtgärden. Beslutet ska omfattas av den tillsyn i fråga om laglighet som avses i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Vidare ska skyldigheten att motivera beslutet och tillsynen i efterhand betonas genom att det i 52 §, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande information, förutsätts att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i underrättelsen om teleövervakning till den som varit föremål för inhämtandet av information. Detta har betyd-

delse med tanke på rättsskyddsgarantierna för den som är föremål för inhämtandet av information, t.ex. i fråga om klagomål, brottsanmälan eller skadeståndstalan. Detta har också betydelse för domstolens rätt att få information, eftersom den domstol som beviljat tillståndet också i fortsättningen med stöd av 52 § 4 mom. ska informeras skriftligen om att föremålet för inhämtandet av information underrättats.

Till följd av ändringen är det dessutom skäl att foga teleövervakning till lagens 50 §, som gäller avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning. Det är motiverat att också teleövervakning ska avbrytas i en situation där den riktar sig mot andra teleuppgifter än sådana som sänds av den person som är föremål för tillståndet. Dessutom ska de uppgifter som fås genom teleövervakningen och anteckningarna om dem utplånas.

När tillstånd till teleövervakning söks och beviljas kan personen dock också vara okänd. Det är motiverat att detta uttryckligen framgår av bestämmelsen i lagen. I sådana fall finns det dessutom fortfarande behov av att bevilja tillstånd till teleövervakning för specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar.

I propositionen föreslås det inte att teleoperatörernas roll ska ändras, utan operatörernas verksamhet ska i denna fråga även i fortsättningen grunda sig på myndighetsbeslut.

23 § Förtäckt inhämtande av information samt dess förutsättningar

Enligt 23 § 1 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avses med förtäckt inhämtande av information inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla polismannens uppdrag.

Med stöd av 2 mom. får Gränsbevakningsväsendet för förhindrande av brott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denna kommer att göra sig skyldig till grovt ordnande av olaglig inresa eller grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott. I paragrafen finns inga särskilda bestämmelser om situationer där förtäckt inhämtande av information sker i ett datanät.

I det digitala samhället har verksamheten flyttat och flyttar i allt snabbare takt till datanäten. Brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet förbereds, marknadsförs och begås med hjälp av datanäten. Även om brottet skulle ha begåtts helt och hållet i den fysiska världen, finns det mycket diskussion om brotten eller gärningarna i anslutning till dem på olika plattformar i datanäten. För att förhindra och utreda brott måste Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpning vara aktiv i datanäten, där en stor del av de iakttagelser som hänför sig till brottet görs samt det material som tas i beslag som bevis hittas. Flera av de brott som undersöks av Gränsbevakningsväsendet har anknytning till andra länder eller världsdelar och brottslingarna håller kontakt med varandra via datanäten. För att kunna utreda identiteten hos aktörer som verkar bakom pseudonymer krävs det att man på olika diskussionskanaler också kan genomföra kortvarigt förtäckt inhämtande av information med hjälp av vilseledande personuppgifter och andra uppgifter. Genom förtäckt inhämtande av information i datanät kan man inhämta viktig information för att förhindra brott genom kortvarig informationsinhämtning med hjälp av vilseledande personuppgifter och andra uppgifter. Det är sannolikt att man med hjälp av denna befogenhet i fortsättningen kan lyckas förhindra t.ex. brott i anknytning till ordnande av olaglig inresa som är under beredning, om man kan ingripa i den planerade gärningen med hjälp av erhållna uppgifter. Befogenheten kan användas exempelvis i en situation där det på en plattform för sociala medier finns ett meddelande som lämnats av en pseudonym och där man lovar att ordna inresa

till Finland mot ekonomisk ersättning. På basis av den okända skribentens meddelanden eller uppträdande finns det skäl att misstänka att denne gör sig skyldig till ordnande av olaglig inresa, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i två år. Genom förtäckt inhämtande av information i datanät kan man eventuellt utreda skribentens identitet, var han eller hon befinner sig och hans eller hennes verksamhet i vidare bemärkelse och på så sätt eventuellt förhindra brottet.

I tvångsmedelslagen och polislagen har täckoperationer i datanät möjliggjorts med en lägre tröskel än täckoperationer. I förarbetena till lagen motiverats detta framför allt med att det redan i sig är typiskt för interaktionen mellan människor i datanät att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan täckoperationer i ett datanät dokumenteras enklare och noggrannare än när det är fråga om andra täckoperationer, så i efterhand kan det på ett tillförlitligt sätt utredas hur täckoperationen har förlöpt. I en IT-miljö finns inte heller samma säkerhetsrisker som när det gäller sedvanliga täckoperationer (RP 224/2010 rd, s. 120, och RP 222/2010 rd, s. 350). Gränsbevakningsväsendet kan för närvarande inte använda täckoperationer eller täckoperationer i datanät för att förhindra eller utreda brott. Genom kortvarigt förtäckt inhämtande av information ingriper man mindre i en persons grundläggande fri- och rättigheter än genom täckoperationer i datanät.

Enligt ändringen av 10 kap. 14 § 4 mom. i tvångsmedelslagen (lag 452/2023) får Gränsbevakningsväsendet rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en misstänkt, om personen är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Med stöd av det nya 5 kap. 15 § 4 mom. i polislagen (lag 492/2023) får polisen rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

På ovan angivna grunder föreslås att Gränsbevakningsväsendet ska få rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

25 § Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Enligt ändringen av 31 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (lag 461/2023) får teknisk observation av utrustning inte riktas mot sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i annan lag som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning. Ändringen innebär att s.k. tangentavlyssning i fortsättningen ska omfattas av definitionen för teknisk observation av utrustning, utom när det är fråga om att mot ett förtroligt meddelande rikta sådan teleavlyssning, teleövervakning eller annan teknisk observation än observation av utrustning som det föreskrivs om någon annanstans i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Till den del man genom tangentavlyssning i realtid följer med till exempel skrivandet av ett meddelande, är det sålunda inte fråga om teknisk observation av utrustning utan om teknisk avlyssning. Eftersom teknisk avlyssning i nuläget endast får riktas mot en brottsmisstänkt som befinner sig utanför ett utrymme som används för stadigvarande boende och eftersom det utifrån vad som konstaterats ovan med avseende på behovet av skydd normalt inte är motiverat att jämställa tangentavlyssning med bostadsavlyssning, föreslås det att det till 25 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller teknisk avlyssning, fogas en undantagsbestämmelse enligt vilken också sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning ska anses vara teknisk avlyssning oberoende av på vilken plats anordningen finns. Förslaget motiveras närmare i motiveringen till 25 §.

39 § Förfarandet i domstol

I 39 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs att när domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i det tidigare tillståndsärendet.

Enligt förslaget behöver en teleadress eller teleterminalutrustning som är föremål för en åtgärd inte längre nämnas i ett yrkande eller beslut som gäller teleövervakning, utan yrkandet och beslutet gäller endast en viss person i stället för adressen eller utrustningen. Ett undantag utgör situationer där personen inte är känd. Då ska den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fortsättningsvis nämnas i yrkandet och beslutet om teleövervakning. Därför föreslås det att 39 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ändras så att dess första mening begränsas endast till situationer där personen är okänd.

44 § Förbud mot avlyssning och observation

Enlig 44 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen på förbud mot teknisk avlyssning och optisk observation. Eftersom det enligt ändringen av 31 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 461/2023) föreskrivs att teknisk observation av utrustning också får riktas mot ett meddelande som har lagrats i eller skrivs med en anordning, med undantag för sådana förtroliga meddelanden som omfattas av de bestämmelser i annan lag som gäller teleavlyssning, teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, är det motiverat att foga också teknisk observation av utrustning till 44 §, som gäller förbud mot avlyssning och observation.

48 § Användning av överskottsinformation

I 48 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs om användning av överskottsinformation som fåtts med hemliga metoder för inhämtande av information. Enligt 2 mom. får Gränsbevakningsväsendet använda överskottsinformation också om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka och om det för brottet strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst tre år.

Riksdagens grundlagsutskott har ansett att det är nödvändigt att gränsen för det maximistraff som är en förutsättning för användning av överskottsinformation är högre än fängelse i två år. Enligt grundlagsutskottet har det inte heller funnits något hinder för att bestämmelsen tillämpas på vissa enstaka brott för vilka maximistraffet är fängelse i två år, men som till grovhetsgraden ändå kan jämföras med de andra i momentet nämnda brotten och som uppfyller kriterierna i då gällande 10 § 3 mom. i grundlagen. Grundlagsutskottet har ansett att det vid bedömningen av bestämmelserna om överskottsinformation finns skäl att beakta dels det i grundlagen tryggnade skyddet för sekretessen i fråga om förtroliga meddelanden och dels sådana acceptabla och samhälleligt vägande skäl som anknyter till intresset att utreda allvarliga brott och till det straffrättsliga systemets trovärdighet och som talar för en viss inskränkning av detta grundlagsenliga skydd. Grundlagsutskottet har bedömt att det föreslagna kravet på ett maximistraff på två års fängelse innebär att bestämmelsen skulle tillämpas på många brott som inte kan anses äventyra samhällets eller individens säkerhet eller hemfrid enligt då gällande 10 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 32/2013 rd, s. 6–7).

Med stöd av 16 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning för förhindrande av grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott. För att förhindra dessa brott kan Gränsbevakningsväsendet också använda inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation, t.ex. teknisk avlyssning och optisk observation. Det är dock inte möjligt att använda överskottsinformation som fåtts genom dessa metoder för inhämtande av information i samband med undersökning av misstänkt tagande av muta (40 kap. 1 § i strafflagen), missbruk av tjänsteställning (40 kap. 7 § i strafflagen) och brott mot tjänsthemlighet (40 kap. 5 § i strafflagen) i fråga om en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet. Det har inte funnits misstankar om korruption eller mutor i samband med tjänsteutövningen vid Gränsbevakningsväsendet. Till exempel brottsligheten som anknyter till ordnande av olaglig inresa är dock förknippad med stora penningssummor och gärningsmännen kan ha behov av att försöka påverka myndigheternas verksamhet eller få information om omständigheter som avslöjats vid undersökningen. Sådan verksamhet kan komma fram när Gränsbevakningsväsendet utreder till exempel ordnandet av olaglig inresa. Tjänstebrott, såsom missbruk av tjänsteställning, har en negativ inverkan på samhällsmoralen, och det finns ett stort intresse av att utreda dem. Avsikten med bestämmelserna om tjänstebrott är att säkerställa tjänsteuppdragets laglighet och oberoende när det gäller osaklig påverkan. Eftersom tjänstemän har en omfattande rätt att fatta beslut som är förpliktande för medborgarna, måste osaklig påverkan på tjänsteverksamheten anses skadlig för hela samhället.

Med anledning av detta verkar det motiverat att överskottsinformation får användas också för utredning av sådant tagande av muta, sådana brott mot tjänsthemlighet och sådant missbruk av tjänsteställning som avses i 40 kap. i strafflagen och som Gränsbevakningsväsendets ska undersöka, om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. På basis av ändringen av 10 kap. 56 § 2 mom. 9 punkten i tvångsmedelslagen (lag 452/2023) har Gränsbevakningsväsendet rätt att använda överskottsinformation som erhållits med stöd av tvångsmedelslagen för utredning av sådant tagande av muta, sådana brott mot tjänsthemlighet och sådant missbruk av tjänsteställning som avses i 40 kap. i strafflagen och som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka.

Det bör dock noteras att Gränsbevakningsväsendet undersöker en sådan misstanke om att en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till tjänstebrott enligt 40 kap. i strafflagen som avses i 4 § 13 punkten i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet endast om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter i fråga om förundersökning. Om det exempelvis är fråga om ett misstänkt brott som begåtts av en tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet så säkerställs förundersökningens objektivitet vid behov genom att ärendet överförs till polisen med stöd av 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

50 § Avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning

I 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet föreskrivs att om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den utplånas utan dröjsmål.

På grund av att det föreslås att teleövervakning inte längre ska gälla specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar är det motiverat att foga också teleövervakning till bestämmelsen så att när teleövervakning riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet ska teleövervakningen till denna del avbrytas så snart som möjligt. Därtill ska sådana uppgifter som fåtts genom teleövervakning samt anteckningar om

dem genast utplånas. Samtidigt är det motiverat att förtydliga bestämmelsen i fråga om både teleövervakning och teknisk avlyssning, så att avbrytandet av användningen av en metod för inhämtande av information och skyldigheten att utplåna upptagningar och uppgifter samt anteckningar om dem ska gälla uttryckligen i de situationer som avses i paragrafen.

Enligt paragrafens sista mening gäller skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen riktas mot ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter eller om det framgår att den person som avses i 31 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen. Det är motiverat att den ändring av tvångsmedelslagen som gäller användningsområdet för teknisk observation av utrustning (lag 452/2023) beaktas också i bestämmelsen i fråga.

3 Målsättningar

Kapitel 3 i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som gäller hemliga metoder för inhämtande av information grundar sig till väsentliga delar på bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Avsikten är att de ändringar i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som föreslås i propositionen i huvudsak ska motsvara de ändringar i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen som träder i kraft den 1 oktober 2023 (lag 452/2022 och 492/2023). Vid behandlingen av regeringens proposition RP 275/2022 rd med förslag till lag om ändring av polislagen omfattade förvaltningsutskottet utgångspunkten i den tidigare lagberedningen att tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel och polislagens bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information ska ses över på ett enhetligt sätt och att bestämmelserna till denna ska ha ett möjligt överensstämmande innehåll. (FvUB 42/2022 rd, s. 3). Denna utgångspunkt ligger också bakom de ändringar i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet som nu föreslås.

Ett ytterligare mål är att i enlighet med proportionalitetsprincipen i 7 § i gränsbevakningslagen säkerställa att hemliga metoder för inhämtande av information används endast i den utsträckning i vilken användningen av metoden kan anses vara försvarbar med avseende på hur viktigt, farligt och brådskande uppdraget är, med avseende på det eftersträfvade syftet, med avseende på den berörda personens beteende, ålder, hälsa och andra motsvarande aspekter som gäller personen samt med avseende på andra omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås ändringar i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller hemliga metoder för inhämtande av information. Det är motiverat att bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i 3 kap. ska bygga på bestämmelserna i 10 kap. i tvångsmedelslagen, och bestämmelserna ska således i så stor utsträckning som möjligt ha överensstämmande innehåll.

Det föreslås att tillstånd till teleövervakning i fortsättningen inte längre ska sökas och beviljas för specifika teleadresser eller teleterminalutrustningar, utan att det ska bedömas om teleövervakningen kan riktas mot vilken adress eller utrustning som helst som används av en viss person. Datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska enligt förslaget göras möjligt när det är fråga om att förhindra ett brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Det föreslås att det ska bli möjligt att använda överskottsinformation vid utredning av vissa tjänstebrott som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet och som bestraffas med ett maximalt straff på två år.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen bedöms spara de behöriga myndigheternas resurser. Det kan bedömas att besparingen görs genom att tillstånd för teleövervakning i fortsättningen inte längre söks och beviljas endast för vissa specificerade teleadresser eller teleterminalutrustningar. Eftersom det inte längre kommer att finnas behov av att ansöka om och behandla ett nytt tillstånd alltid när det uppdagas en teleadress eller teleterminalutrustning som används av samma person och inte omfattas av tillståndet och som är väsentlig med tanke på inhämtandet av information, kan det antas att antalet domstolsbehandlingar som gäller teleövervakning minskar i någon mån och att resurser därmed kan sparas.

Gränsbevakningsväsendet använder de system som polisen upprätthåller för att registrera och administrera hemliga metoder för inhämtande av information. Ändringarna ska beaktas i ärendehanteringssystem som redan finns och sådana som utvecklas. Förslagen bedöms i någon mån medföra behov av ändringar i systemen, vilket i sin tur medför kostnader. Det är i detta skede inte möjligt att uppskatta de exakta kostnaderna.

4.2.2 Andra konsekvenser för människorna och samhällsliga konsekvenser

Genom användning av hemliga metoder för inhämtande av information ingriper man i de rättssintressen som är skyddade enligt grundlagen och de internationella förpliktelserna i fråga om de mänskliga rättigheterna. Detta gäller särskilt rätten till personlig frihet och integritet, rörelsefriheten, skyddet för privatlivet och egendomsskyddet. Med stöd av 21 § i grundlagen ska också rättsskyddsfrågor beaktas. I enlighet med vad som beskrivs ovan främjar förslagen tillgodoseendet av rättsskyddet samt de grundläggande och mänskliga rättigheterna när bestämmelserna om tillämpning av metoder för inhämtande av information preciseras och förenhetligas och skyddet för de grundläggande fri- och rättigheterna för de personer som är föremål för dem stärks.

Det att Gränsbevakningsväsendet effektivt kan förhindra brott som det ska undersöka främjar brottsbekämpningen och säkerheten.

Gränsbevakningsväsendets tjänstemän inom brottsbekämpningen behöver utbildning i samband med att den nya lagstiftningen införs. Utbildning kan också ordnas i samarbete mellan PTG-myndigheterna. I praktiken stödjer sig Gränsbevakningsväsendet på sådan utbildning om hemliga metoder för inhämtande av information och hemliga tvångsmedel som ordnas av polisen.

5 Alternativa handlingsvägar

På det sätt som beskrivs närmare ovan baserar sig de föreslagna ändringarna i ärendet i stor utsträckning på observationer som gjorts om innehållet i lagstiftningen till exempel i samband med den praktiska verksamheten. På basis av dessa observationer anses de föreslagna lagstiftningsåtgärderna vara motiverade. Olika alternativa regleringar har enligt behov beskrivits i bedömningen av nuläget, i det stycke som gäller respektive bestämmelse som föreslås bli ändrad.

I 10 kap. 52 § 2 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs det i fortsättningen (lag 452/2023) om utplåning av överskottsinformation som inte har samband med ett brott. Vid beredningen övervägdes en motsvarande bestämmelse också i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, men det konstaterades att det inte finns något behov av en sådan bestämmelse. Lagens 48 § räcker till för att täcka också de situationer som avses i den nämnda ändringen av tvångsmedelslagen.

6 Remissvar

(kompletteras)

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

16 § Teleövervakning och dess förutsättningar

Det föreslås att definitionen av teleövervakning i 1 mom. ändras så att det i stället för att vara fråga om inhämtande av identifieringsuppgifter är fråga om inhämtande av förmedlingsuppgifter om meddelanden som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation. Det är fråga om förmedlingsuppgifter uttryckligen i den bemärkelse som avses i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Genom ändringen ändras inte användningsområdet för teleövervakning.

18 § Beslut om teleövervakning

Utifrån de motiveringar som anförs ovan i avsnittet om nuläget föreslås det att 3 mom. preciseras så att tillstånd till teleövervakning kan ges och beslut fattas endast räknat från den dag då tillståndet ges. På basis av ändringen är det klart att ett tillstånd inte kan beviljas så att det börjar vid en senare tidpunkt, även om ett föregående tillstånd fortfarande är i kraft fram till tidpunkten i fråga.

I 4 mom. föreslås det att 6 punkten, som gäller den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot, stryks. I ett yrkande och beslut om teleövervakning ska det inte längre separat nämnas alla de teleterminalutrustningar eller teleadresser som yrkandet eller beslutet gäller. Domstolen kan bevilja ett allmänt tillstånd i fråga om en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av en viss person eller som personen i övrigt kan antas använda utan att specificera dessa adresser eller utrustningar. Gränsbevakningsväsendet behöver inte heller separat ansöka om enskilda tillstånd för sådana teleadresser eller teleterminalutrustningar som innehas av en person och som upptäcks först efter det att tillståndet beviljats. Också för åtgärder som gäller sådana teleadresser eller teleterminalutrustningar ska dock det ursprungliga beslutets giltighetstid gälla.

Det föreslås vidare att 4 mom. ändras så att det av momentet uttryckligen framgår att teleövervakningen också kan riktas mot en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av en person som inte är känd. Momentets 2 punkt kompletteras så att där nämns att ett yrkande och ett beslut om teleövervakning i de fall när personen inte är känd fortfarande ska innehålla uppgift om den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot. I sådana situationer är det fortfarande motiverat att det yrkande och det beslut som tillståndet hänförs till kan riktas mot en viss teleadress eller teleterminalutrustning. Yrkandet och beslutet ska dock riktas mot en specifik person genast när man kan namnge personen i stället för att riktas mot en teleadress eller teleterminalutrustning.

Vidare föreslås det att det till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., enligt vilket beslut om de teledresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot ska fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där personen inte är känd. I beslutet ska valet av de teledresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot motiveras. Bestämmelsen kompletterar den ändring som föreslås i 4 mom. Den anhållningsberättigade tjänstemannen ska enligt förslaget ansvara för att utreda de teleanslutningar och teleterminalutrustningar som personen använder och fatta ett beslut om dessa. Ett beslut ska fattas både när det är fråga om teledresser eller teleterminalutrustning som hänför sig till ett nytt teleövervakningstillstånd och när det är fråga om att lägga till en ny teleadress eller teleterminalutrustning för samma person i ett ärende som gäller samma brott. Med motiveringar till valet av de teleadresser eller teleterminalutrustningar som åtgärden riktas mot avses ändamålsenliga motiveringar till varför just dessa adresser eller utrustningar ska anses vara i en viss persons besittning eller ska anses vara sådana att de sannolikt annars används av personen i fråga. Det är motiverat att det i ett beslut som gäller teleadresser eller teleterminalutrustning hänvisas till det domstolsbeslut genom vilket tillstånd till teleövervakning har beviljats.

Utredning av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av personen och som teleövervakningen riktas mot ska fortsättningsvis vara ett ärende som ska utredas under tjänsteansvar av en anhållningsberättigad tjänsteman. Avsikten är att man genom tillräcklig förhandsutredning ska minska förekomsten av sådana i 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet avsedda situationer där teleövervakningen riktas mot andra meddelanden än meddelanden från eller till den person som är föremål för tillståndet.

23 § Förtäckt inhämtande av information samt dess förutsättningar

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket Gränsbevakningsväsendet får rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Så som det konstaterats ovan, i avsnittet om bedömning av nuläget, är det för interaktionen mellan människor i datanät typiskt att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan förtäckt inhämtande av information i ett datanät dokumenteras enklare och noggrannare än när det är fråga om andra metoder för förtäckt inhämtande av information, så i efterhand kan det på ett tillförlitligt sätt utredas hur man har gått till väga vid det förtäckta inhämtandet av information. I en IT-miljö finns inte heller samma säkerhetsrisker som när det gäller sedvanliga metoder för förtäckt inhämtande av information. Dessa omständigheter inverkar på att det är motiverat att tröskeln för datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information ska vara lägre än för annat förtäckt inhämtande av information.

Till exempel brott som hänför sig till resedokument begås numera i betydande grad på internet. För att dessa ska kunna utredas, behövs sådana metoder för inhämtande av information som kan användas i datanät. Förtäckt inhämtande av information kan bedömas vara nödvändigt och oundgängligt i många situationer för att förhindra brott.

25 § Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Det föreslås att 2 mom. ändras med anledning av det som konstateras i beskrivningen av nuläget så att Gränsbevakningsväsendet får rikta teknisk avlyssning mot en teknisk anordning oberoende av på vilken plats den finns, om avlyssningen riktas endast mot den tekniska anordningen

och inte det utrymme där anordningen finns. Avsikten är att, för att utreda innehållet i ett meddelande, göra det möjligt att använda tangentavlyssning som teknisk avlyssning i sådana fall där avlyssningen enbart riktar sig mot en anordnings tangentbord och det inte genom avlyssningen går att få information om det utrymme där anordningen i fråga finns.

39 § Förfarandet i domstol

Det föreslås att 3 mom., med anledning av de ändringar som föreslås i 18 §, begränsas till att gälla endast situationer där ett yrkande och beslut som gäller teleövervakning på grund av att den misstänkta inte är känd fortsättningsvis ska riktas mot en viss teleadress eller teleterminalutrustning som är föremål för en åtgärd.

44 § Förbud mot avlyssning och observation

Det föreslås att paragrafen ändras så att också teknisk observation av utrustning inkluderas i den. Ändringen förbättrar rättsskyddet för den som är föremål för inhämtandet av information, eftersom teknisk observation av utrustning också kan riktas mot ett sådant förtroligt meddelande som omfattas av förbud mot avlyssning och observation.

48 § Användning av överskottsinformation

På de grunder som anförs ovan i bedömningen av nuläget föreslås det att följande misstänkta tjänstebrott gällande en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet som bestraffas med ett maximistraff på två års fängelse och som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet fogas till 2 mom.: tagande av muta, brott mot tjänstehemlighet och missbruk av tjänsteställning.

Förutsättningarna för användning av överskottsinformation ändras inte i övrigt. Enligt förslaget ska överskottsinformation i fortsättningen få användas också om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerligen stor vikt för utredningen av ett brott och det är fråga om något av de i paragrafen nämnda brotten.

50 § Avbrytande av teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning.

Det föreslås att teleövervakning tas in i 1 mom. och i rubriken. Därtill föreslås att formuleringen förtydligas så att avbrytandet av användningen av en metod för inhämtande av information och skyldigheten att utplåna upptagningar och uppgifter samt anteckningar om dem uttryckligen gäller sådana situationer som avses i paragrafen. Om en misstänkt som är föremål för till exempel teleövervakning inte alls använder den teleanslutning som övervakningen riktas mot, ska teleövervakningen till denna del avbrytas helt och hållet, och de uppgifter som fås genom den och anteckningarna om dem utplånas. Om det dock är fråga om att en teleanslutning som annars används av en misstänkt bara emellanåt har använts av en annan person, förutsätter bestämmelsen endast att de uppgifter som fås då utplånas och inte att teleövervakningen avbryts helt och hållet.

Det föreslås att paragrafen förtydligas så att sista meningen, som gäller teknisk observation av utrustning, blir 2 mom. Bestämmelsens ordalydelse ändras så att den motsvarar 31 § 2 mom. (lag 461/2023).

52 § Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Det föreslås att det till paragrafen, av de orsaker som anges i den beskrivning av nuläget som gäller teleövervakning, fogas en bestämmelse om att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person. Syftet med ändringen är också att möjliggöra användningen av rättsmedlen i efterhand för den som varit föremål för inhämtande av information genom att säkerställa att denne får kännedom inte bara om den teleövervakning som riktats mot honom eller henne, utan också om vilka adresser eller anordningar åtgärden riktats mot. Samtidigt ska också den domstol som beviljat tillståndet som avses i 4 mom. få information om saken.

55 § Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

Det föreslås att paragrafen och dess rubrik ändras på grund av de ändringar som föreslås i 16 § så att det i stället för ”teleföretag” hänvisas till ”kommunikationsförmedlare”.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Med stöd av 62 § 4 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får närmare bestämmelser om ordnande av och tillsyn över användningen av i lagen avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de redogörelser som ska lämnas för tillsynen utfärdas genom förordning av statsrådet. Med anledning av den föreslagna lagstiftningen ska eventuella ändringsbehov granskas i statsrådets förordning om förundersökning, tvångsmedel och hemligt inhämtande av information (122/2014).

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen ska träda i kraft senast den 1 januari 2024. Avsikten är att lagen ska träda i kraft så samtidigt som möjligt med motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen (lag 452/2023 och 492/2023). Motsvarande ändringar i tvångsmedelslagen och polislagen träder i kraft den 1 oktober 2023. Genom att lagen träder i kraft samtidigt som ändringarna i tvångsmedelslagen och polislagen underlättas myndigheternas och domstolarnas tillämpning av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet.

Lagens ikraftträdande förutsätter samarbete mellan PTG-myndigheterna och tillräcklig myndighetsutbildning.

I lagen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken bestämmelserna i den nya lagen ska tillämpas på sådana hemliga metoder för inhämtande av information som är i kraft vid lagens ikraftträdande. Detta innebär för det första att en fortlöpande metod för inhämtande av information som bestämts före lagens ikraftträdande förblir i kraft vid den nya lagens ikraftträdande. På ikraftvarandet och upphävandet av metoden för inhämtande av information, liksom också annars på åtgärder som vidtas medan metoden är i kraft, ska enligt förslaget bestämmelserna i den nya lagen tillämpas.

10 Verkställighet och uppföljning

Flera av de ändringar som föreslås i propositionen är betydande både för de personer som är föremål för befogenheterna och för Gränsbevakningsväsendet som i praktiken tillämpar bestämmelserna. Därför bör den föreslagna lagstiftningens funktion följas upp när den har trätt i kraft för att säkerställa att de eftersträvade effekterna uppnås med förslagen. På motsvarande sätt bör reformens inverkan på gränsbevakningsmyndigheternas arbete följas upp.

11 Förhållande till andra propositioner

I augusti 2021 har justitieministeriet tillsatt en arbetsgrupp för att se över bestämmelserna om offentliga samfunds skadeståndsansvar. En av arbetsgruppens uppgifter är att bereda ett förslag till behövliga specialbestämmelser om rätt till skadestånd i samband med användningen av tvångsmedel och polisens befogenheter (OM045:00/2021). Arbetsgruppsbetänkandet var på remiss vintern 2023. Frågor som hör till arbetsgruppens uppdrag har inte granskats i denna proposition.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I bedömningen av nuläget och i specialmotiveringen har man redan ovan bedömt frågor som hänför sig till grundlagen och till tillgodoseendet och skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna till den del de inverkar på hur de föreslagna bestämmelserna utformas och hur de ska tolkas. Också riksdagens grundlagsutskotts ställningstaganden har beaktats.

Genom Gränsbevakningsväsendets åtgärder ingriper man i de grundläggande fri- och rättigheter som tryggas i grundlagen, särskilt i rätten till den personliga frihet och integritet som tryggas i 7 §, den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom., det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § och det egendomsskydd som tryggas i 15 §. När förslagen bedöms har också bestämmelserna om rättsskydd i 21 § i grundlagen betydelse. Samtidigt är det klart att förhindrande och avslöjande av brott och avvärjande av vissa faror är sådana mål som allmänintresset och det samhälleliga intresset starkt förutsätter.

De viktigaste med tanke på grundlagen kan i princip anses vara lagstiftningsändringar genom vilka myndigheterna ges nya befogenheter som gäller individen eller genom vilka befintliga befogenheter utvidgas eller genom vilka individens rättigheter eller handlingsfrihet annars begränsas. Till denna del kan uppmärksamhet fästas vid att det i propositionen inte föreslås några helt nya befogenheter. I propositionen föreslås dock vissa ändringar i redan befintliga befogenheter, av vilka en del till sin karaktär utvidgar användningsområdet för befogenheten. Propositionen ska till denna del bedömas med avseende på de lagreservationer som ingår i grundrättighetsbestämmelserna, samtidigt med beaktande av de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna, såsom att en sådan begränsning ska vara noggrant definierad och exakt, att grunderna för begränsningen ska vara godtagbara, att kravet på proportionalitet ska vara uppfyllt, att rättssäkerhetsarrangemangen ska vara tillräckliga och att begränsningen inte får stå i konflikt med Finlands internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna.

På propositionens innehåll har också inverkat 2 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket all utövning av offentlig makt ska bygga på lag och lag ska iaktas noggrant i all offentlig verksamhet. I propositionen eftersträvas därför en heltäckande och exakt reglering av myndigheternas befogenheter. Utvecklingen av regleringen på detta sätt har samband med förbättrandet av den rättsliga ställningen för personer som är föremål för myndigheternas befogenheter, inbegripet förbättrandet av rättsskyddsarrangemangen.

12.1 Hemliga metoder för inhämtande av information

12.1.1 Allmänt

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller hemliga metoder för inhämtande av information, föreslås vissa ändringar som är av betydelse med tanke på

inskränkningarna i de grundläggande fri- och rättigheterna. I denna granskning är för kapitlet av betydelse framför allt 10 § i grundlagen, enligt vilken vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar. Genom lag kan det dock föreskrivas om sådana åtgärder som berör hemfriden och begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som exempelvis äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll och under frihetsberövande.

Utredning av brott kan ordagrant förstås endast som att det avser utredning av redan begångna brott. Utredning av brott i den mening som avses i 10 § 3 mom. i grundlagen anses däremot också omfatta åtgärder som vidtas med anledning av en konkret, specificerad misstanke om brott, även om brottet ännu inte har hunnit begås (GrUU 2/1996 rd och GrUU 5/1999 rd). Således har till exempel teleövervakning trots 10 § 3 mom. i grundlagen ansetts kunna användas för att förhindra vissa brott (GrUU 5/1999 rd, GrUU 2/1996 rd).

Grundlagsutskottet tog ställning till tolkningen av bestämmelsen också i sitt betänkande GrUB 4/2018 rd om ändring av grundlagen (s. 5–6). Utskottet konstaterar att begränsningsklausulen i 10 § 3 mom. i grundlagen redan före ikraftträdandet av den nya grundlagen (se t.ex. GrUU 2/1996 rd, GrUU 5/1999 rd) tolkats mycket konsekvent på så sätt att det betraktas som utredning av brott att åtgärder vidtas med anledning av en konkret och specificerad misstanke om brott trots att brottet ännu inte har omsatts i gärning. Det är alltså inte oklart hur bestämmelsen ska tolkas, utan tolkningen är etablerad.

12.1.2 Teleövervakning och inhämtande av identifieringsuppgifter för teledresser eller teleterminalutrustning

I fråga om teleövervakning föreslås det i propositionen att tillstånd till teleövervakning i fortsättningen inte längre ska sökas och beviljas enligt vissa specifika teledresser eller viss specifik teleterminalutrustning, utan att det ska tas ställning till huruvida teleövervakning kan riktas mot vilken teledress eller teleterminalutrustning som helst som används av den som är föremål för inhämtandet av information. Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teledresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget handhas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. Denne ska fatta ett separat beslut om de teledresser eller teleterminalutrustningar som är föremål för åtgärden. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför ifrågavarande teledresser eller teleterminalutrustning har valts som föremål för åtgärden. Samtidigt föreslås det att den anknytande bestämmelsen i 50 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet utvidgas så att den också gäller avbrytande av teleövervakning, om det framgår att teleövervakningen riktas mot ett meddelande som kommer från eller är avsett för någon annan än den person som är föremål för tillståndet. I den underrättelse som görs i efterhand till personen som är föremål för inhämtande av information ska därtill specificeras de teledresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för åtgärden.

Vid behandlingen av motsvarande ändring som föreslogs i tvångsmedelslagen har grundlagsutskottet konstaterat att förslaget innebär att omfattningen av teleövervakningen och hur den riktas mot en anordning eller adress som innehas eller annars antas vara i personens besittning beror på beslut av en anhållningsberättigad tjänsteman eller en polisman som hör till befälet vid skyddspolisen. Enligt grundlagsutskottets uppfattning innebär förslaget en betydande och principiellt betydande ändring i lagstiftningen om begränsning av skyddet för förtroliga meddelanden enligt 10 § i grundlagen. Enligt grundlagsutskottets uppfattning försvagar den föreslagna

ändringen rättsskyddet i fråga om användning av teletvångsmedel (GrUU 98/2022 rd). På motsvarande sätt har grundlagsutskottet vid behandlingen av motsvarande ändring som föreslås i polislagen konstaterat att ändringen försvagar rättsskyddet i fråga om användning av hemliga metoder för inhämtande av information (GrUU 99/2022 rd).

Den föreslagna ändringen innebär inte att förutsättningarna för teleövervakning ändras. Domstolen ska fortfarande fatta beslut om den person vars kommunikation teleövervakningen riktas mot. Utredningen av identifieringsuppgifterna för de teleadresser och teleterminalutrustningar som används av en person ska enligt förslaget fortsättningsvis vara en uppgift som ska utredas av Gränsbevakningsväsendet under tjänsteansvar. En anställningsberättigad tjänsteman fattar ett separat beslut om de teleadresser eller teleterminalutrustningar som är föremål för åtgärden. I beslutet ska det uttryckligen motiveras varför just dessa teleadresser eller teleterminalutrustningar har valts som föremål för åtgärden. Beslutet ska omfattas av den tillsyn i fråga om laglighet som avses i 62 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet. Vidare ska skyldigheten att motivera beslutet, tillsynen i efterhand och rättsskyddsgarantierna betonas genom att ändra 52 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande av information, så att de teleadresser och teleterminalutrustningar som varit föremål för en åtgärd ska specificeras i underrättelsen om teleövervakning till den som varit föremål för inhämtandet av information. Samtidigt ska också den domstol som beviljat tillståndet som avses i 4 mom. få information om saken.

Med anledning av de orsaker som angetts ovan ska förslaget inte anses problematiskt med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

12.1.3 Förtäckt inhämtande av information

Det föreslås att förtäckt inhämtande av information i enlighet med 23 § i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet ska möjliggöras i datanät också när det är fråga om att förhindra ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Möjliggörande av förtäckt inhämtande av information i datanät med lägre tröskel än egentligt förtäckt inhämtande av information kan motiveras framför allt med att det redan i sig är typiskt för interaktionen mellan människor i datanät att man inte alltid känner till den andra partens identitet, utan att denna kan uppträda till exempel under pseudonym. Dessutom kan verksamheten i ett datanät dokumenteras enklare och noggrannare än när det är fråga om annat förtäckt inhämtande av information, så i efterhand kan det på ett tillförlitligt sätt utredas hur det förtäckta inhämtandet av information har förlöpt. I en IT-miljö finns inte heller sådana säkerhetsrisker som i verksamhet som bedrivs i någon annan miljö.

Ändringen ska inte anses problematisk med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

12.1.4 Överskottsinformation

Enligt det föreslagna 48 § 2 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet får överskottsinformation också användas för utredning av misstänkt tagande av muta, brott mot tjänsthemlighet och missbruk av tjänsteställning som avses i 40 kap. i strafflagen och som ska undersökas av Gränsbevakningsväsendet samt som gäller en person som tjänstgör vid Gränsbevakningsväsendet. Maximistraffet för alla brott som föreslås bli fogade till förteckningen är fängelse i två år. I enlighet med vad som konstaterats ovan har riksdagens grundlagsutskott i fråga om brott som möjliggör användning av överskottsinformation ansett att det maximistraff som är en förutsättning för användning av överskottsinformation måste vara högre än fängelse i två år. Enligt grundlagsutskottet har det dock inte funnits något hinder för att bestämmelsen

också tillämpas på vissa enstaka brott för vilka maximistraffet är fängelse i två år, men som till grovhetsgraden ändå kan jämföras med de andra i momentet nämnda brotten och som uppfyller kriterierna i dåvarande 10 § 3 mom. i grundlagen. Sådana brott är enligt utskottets mening särskilt de brott som numera nämns i momentet samt olagligt framkallande av samtycke till adoption enligt 25 kap. 3 b § i strafflagen, vilket lagutskottet dock inte har inkluderat i momentet (GrUU 32/2013 rd s. 7, LaUB 17/2013 rd s. 7).

Grundlagsutskottet har bedömt att det föreslagna kravet på ett maximistraff på två års fängelse innebär att bestämmelsen skulle tillämpas på många brott som inte kan anses äventyra samhällets eller individens säkerhet eller hemfrid enligt dåvarande 10 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 32/2013 rd, s. 6–7). Grundlagsutskottet har tidigare inte ansett att det är problemfritt med reglering som skulle ha inneburit att överskottsinformation kunde användas för att utreda brott som i praktiken oftast endast leder till bötesstraff. (GrUU 32/2013 rd, s. 7/I, GrUU 98/2022 rd, s. 5 och GrUU 99/2022 rd, s. 4–5).

Det verkar klart att de tjänstebrott som föreslås bli fogade till bestämmelsen är sådana som det finns ett mycket stort samhälleligt intresse av att utreda. Brotten i fråga kan ha en synnerligen skadlig inverkan till exempel på förtroendet för myndigheternas verksamhet. De brott som föreslås bli fogade till bestämmelsen kan därför anses vara sådana som till sin grovhetsgrad kan jämföras med de andra brott som för närvarande nämns i momentet och sådana att de äventyrar individens eller samhällets säkerhet. Med anledning av det som sagts ovan bör förslaget inte anses problematiskt med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna.

På de grunder som anges ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 16 § 1 mom., 18 § 3 och 4 mom., 25 § 3 mom., 39 § 3 mom., 44 §, 48 § 2 mom., 50 §, 52 § 1 mom. och 55 § samt
fogas till 18 § ett nytt 5 mom. och till 23 § ett nytt 4 mom. som följer:

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses att förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014) inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i 43 punkten i den paragrafen eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *förmedlingsuppgifter* avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

18 §

Beslut om teleövervakning

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas. Tillståndet eller beslutet kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet eller beslutet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten eller, om personen inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
- 3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,
- 4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,
- 7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den misstänkte inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller andra platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som det kan antas att personen sannolikt besöker. Gränsbevakningsväsendet får rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning mot anordningen oberoende av på vilken plats den finns.

39 §

Förfarandet i domstol

Om en person i enlighet med 18 § 4 mom. 2 punkten inte är känd och domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får domstolen pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma brott. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också om användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

48 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får också användas, om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst tre år eller om det är fråga om tagande av muta, brott mot tjänstehemlighet eller missbruk av tjänsteställning i enlighet med 40 kap. i strafflagen.

50 §

Avbrytande av teleövervakning, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att teleövervakningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet eller att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska användningen av metoden för inhämtande av information till denna del avbrytas så snart som möjligt, och de uppgifter som har fåtts genom teleövervakningen, de upptagningar som har fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som har fåtts genom användningen av sådana metoder för inhämtande av information ska genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen riktas mot ett förtroligt meddelande som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, eller om det framgår att den person som åtgärden riktas mot inte använder den anordning som är föremål för observationen.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teleadresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.

55 §

Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

En kommunikationsförmedlare ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Kommunikationsförmedlaren

ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som förmedlaren har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 2023

Statsminister

Inrikesminister

1.

Lag

om ändring av lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet (108/2018) 16 § 1 mom., 18 § 3 och 4 mom., 25 § 3 mom., 39 § 3 mom., 44 §, 48 § 2 mom., 50 §, 52 § 1 mom. och 55 § samt

fogas till 18 § ett nytt 5 mom. och till 23 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

16 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses i denna lag att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant allmänt kommunikationsnät som avses i informationssamhällsbalken (917/2014) eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *identifieringsuppgifter* avses i 3 § 40 punkten i informationssamhällsbalken avsedd information som kan kopplas till en juridisk eller fysisk person och som behandlas för att överföra meddelanden.

Med *teleövervakning* avses att *förmedlingsuppgifter som innehas av en kommunikationsförmedlare som avses i 3 § 36 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (917/2014)* inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett allmänt kommunikationsnät som avses i *43 punkten i den paragrafen* eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller som har tagits emot av en sådan adress eller utrustning, samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med **förmedlingsuppgifter** avses i denna lag sådana uppgifter om ett meddelande som kan förknippas med en i 3 § 7 punkten i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation avsedd användare eller med en i 30 punkten i den paragrafen avsedd abonnent och som behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

Gällande lydelse

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa,
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller
- 3) grovt jaktbrott.

18 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

Tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången och det kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande om tillstånd till och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas komma att göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,

Föreslagen lydelse

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka kan Gränsbevakningsväsendet ges tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande eller av annan orsak med fog kan antas komma att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa,
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott, eller
- 3) grovt jaktbrott.

18 §

Beslut om teleövervakning

Beslut om tillstånd till teleövervakning enligt 16 § 2 mom. och 17 § fattas av domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman.

Om ett i 1 mom. avsett ärende som gäller teleövervakning kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tjänsteman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

Tillstånd kan ges *och beslut fattas* för högst en månad åt gången *räknat från den dag då tillståndet ges eller beslutet fattas*. Tillståndet *eller beslutet* kan även gälla en viss tidsperiod som föregått tillståndet *eller beslutet*. Denna tidsperiod kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det brott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten *eller, om personen inte är känd, den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,*

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,

Gällande lydelse

- 4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) *den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,*
- 7) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,
- 8) eventuella begränsningar i och villkor för teleövervakningen.

Föreslagen lydelse

- 4) samtycke, om detta är en förutsättning för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) den anhållningsberättigade tjänsteman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,
- 7) eventuella begränsningar och villkor för teleövervakningen.

Beslut om de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman, utom i situationer där den misstänkte inte är känd. I beslutet ska valet av de teleadresser eller den teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot motiveras.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande* av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa, eller
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

23 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande* av information avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla gränsbevakningsmannens uppdrag.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka får Gränsbevakningsväsendet använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) grovt ordnande av olaglig inresa, eller
- 2) grovt ordnande av olaglig inresa och ett till det anknutet människohandelsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

För förhindrande av brott som Gränsbevakningsväsendet ska undersöka får Gränsbevakningsväsendet rikta datanätsbaserat förtäckt inhämtande av information mot en person, om det på grund av personens yttranden eller

Gällande lydelse

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Med *teknisk avlyssning* avses att en viss persons samtal eller meddelande, som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller en i 4 mom. avsedd persons verksamhet.

Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som denne besöker.

En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och

Föreslagen lydelse

25 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst två år.

Med *teknisk avlyssning* avses att en viss persons samtal eller meddelande, som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller en i 4 mom. avsedd persons verksamhet.

Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för boende av permanent natur.

För förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka har Gränsbevakningsväsendet rätt att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för boende av permanent natur. Gränsbevakningsväsendet kan också ges tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen får riktas mot utrymmen eller andra platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som det kan antas att personen sannolikt besöker. *Gränsbevakningsväsendet får rikta sådan teknisk avlyssning som endast riktas mot en teknisk anordning mot anordningen oberoende av på vilken plats den finns.*

En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och

Gällande lydelse

för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Gränsbevakningsväsendet har trots 2 mom. alltid rätt att utföra kortvarig teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

39 §

Förfarandet i domstol

Vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information ska vad som i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om handläggning av häktningsärenden iakttas.

Ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denna förordnad gränsbevakningsman som är insatt i ärendet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

När domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning för förhindrande av ett brott, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning för förhindrande av samma brott utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i det tidigare tillståndsärendet. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också efter det att användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

Föreslagen lydelse

för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst fyra år.

Gränsbevakningsväsendet har trots 2 mom. alltid rätt att utföra kortvarig teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Gränsbevakningsväsendet vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

39 §

Förfarandet i domstol

Vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information ska vad som i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om handläggning av häktningsärenden iakttas.

Ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denna förordnad gränsbevakningsman som är insatt i ärendet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

Om en person i enlighet med 18 § 4 mom. 2 punkten inte är känd och domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får domstolen pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den gränsbevakningsman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad gränsbevakningsman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma brott. Ärendet kan behandlas utan att gränsbevakningsmannen är närvarande också om användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

Gällande lydelse

Domstolen får avgöra ärendet utan att höra den person som med fog kan antas komma att begå eller ha begått det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och utan att höra innehavaren av teledressen, teleterminalutrustningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas. När ett ärende som avses i 17 § behandlas ska innehavaren av teledressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att bli hörd, om inte det finns anledning att avstå från det av skäl som har samband med förhindrade av brott. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad, ska en företrädare för den inrättning där den frihetsberövade hålls i förvar ges tillfälle att bli hörd, om inte denne har hörts tidigare och hörande därför är obehövligt.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning och optisk observation tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

48 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas vid utredning av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om informationen gäller ett sådant brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vars förhindrande det skulle ha varit tillåtet att använda den i detta kapitel avsedda metod för inhämtande av information som har använts då informationen har fått.

Föreslagen lydelse

Domstolen får avgöra ärendet utan att höra den person som med fog kan antas komma att begå eller ha begått det brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och utan att höra innehavaren av teledressen, teleterminalutrustningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas. När ett ärende som avses i 17 § behandlas ska innehavaren av teledressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att bli hörd, om inte det finns anledning att avstå från det av skäl som har samband med förhindrade av brott. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad, ska en företrädare för den inrättning där den frihetsberövade hålls i förvar ges tillfälle att bli hörd, om inte denne har hörts tidigare och hörande därför är obehövligt.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt.

44 §

Förbud mot avlyssning och observation

På förbud mot teknisk avlyssning, optisk observation och teknisk observation av utrustning tillämpas 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

48 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas vid utredning av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, om informationen gäller ett sådant brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vars förhindrande det skulle ha varit tillåtet att använda den i detta kapitel avsedda metod för inhämtande av information som har använts då informationen har fått.

Gällande lydelse

Överskottsinformation får också användas, om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst tre år.

Beslut om användningen av överskottsinformation som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. Bestämmelser om att användningen av överskottsinformation ska antecknas i förundersökningsprotokollet finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och om att sådan användning ska uppges i stämningsansökan finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, för inriktning av Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpningsverksamhet och som utredning till stöd för att någon är oskyldig.

Överskottsinformation får också användas för förhindrande av betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller av betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Om det inte hör till Gränsbevakningsväsendets behörighet att förhindra sådan fara eller skada, ska ärendet utan dröjsmål överföras till en behörig myndighet.

Bestämmelser om hur överskottsinformation som fått med stöd av tvångsmedelslagen får användas för att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i 10 kap. 56 § i den lagen.

50 §

Avbrytande av teknisk avlyssning och av teknisk observation av utrustning

Föreslagen lydelse

Överskottsinformation får också användas, om användningen av överskottsinformationen kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av ett brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka och för vilket det strängaste föreskrivna straffet är fängelse i minst tre år *eller om det är fråga om tagande av muta, brott mot tjänstehemlighet eller missbruk av tjänsteställning i enlighet med 40 kap. i strafflagen.*

Beslut om användningen av överskottsinformation som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. Bestämmelser om att användningen av överskottsinformation ska antecknas i förundersökningsprotokollet finns i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och om att sådan användning ska uppges i stämningsansökan finns i 5 kap. 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för förhindrande av brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka, för inriktning av Gränsbevakningsväsendets brottsbekämpningsverksamhet och som utredning till stöd för att någon är oskyldig.

Överskottsinformation får också användas för förhindrande av betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller av betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Om det inte hör till Gränsbevakningsväsendets behörighet att förhindra sådan fara eller skada, ska ärendet utan dröjsmål överföras till en behörig myndighet.

Bestämmelser om hur överskottsinformation som fått med stöd av tvångsmedelslagen får användas för att förhindra brott som det ankommer på Gränsbevakningsväsendet att undersöka finns i 10 kap. 56 § i den lagen.

50 §

*Avbrytande av **teleövervakning**, teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning*

Gällande lydelse

Om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt, och de upptagningar som fås genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fås genom den utplånas utan dröjsmål. Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter eller att den person som avses i 31 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen.

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört.

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål

Föreslagen lydelse

Om det framgår att *teleövervakningen riktas mot något annat meddelande än ett meddelande från eller till den person som är föremål för tillståndet* eller att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska *användningen av metoden för inhämtande av information till denna del* avbrytas så snart som möjligt, och *de uppgifter som har fås genom teleövervakningen*, de upptagningar som har fås genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som har fås genom *användningen av sådana metoder för inhämtande av information* ska genast utplånas.

Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen riktas mot *ett förtroligt meddelande som omfattas av de bestämmelser i detta kapitel som gäller teleövervakning och annan teknisk observation än observation av utrustning, eller om det framgår att den person som åtgärden riktas mot inte använder den anordning som är föremål för observationen.*

52 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation eller kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. *I en underrättelse om teleövervakning som riktats mot en person ska de teledresser och den teleterminalutrustning som varit föremål för åtgärden specificeras.*

På yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål

Gällande lydelse

för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation eller förtäckt inhämtande av information behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inledd, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas.

55 §

Teleföretags skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

Ett teleföretag ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Teleföretaget ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som företaget har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Föreslagen lydelse

för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli helt och hållet, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som varit föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den föreskrivna tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom., ska personen i fråga underrättas skriftligen om inhämtandet av information utan obefogat dröjsmål när hans eller hennes identitet har klarlagts.

Den domstol som beviljat tillståndet att använda en hemlig metod för inhämtande av information ska samtidigt skriftligen informeras om att föremålet för den underrättats.

Den som varit föremål för inhämtande av information genom systematisk observation eller förtäckt inhämtande av information behöver inte underrättas, om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inledd, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 5 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Vid handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 39 § iakttas.

55 §

Kommunikationsförmedlares skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

En kommunikationsförmedlare ska utan obefogat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Gränsbevakningsväsendet genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. *Kommunikationsförmedlaren* ska dessutom ge en anhållningsberättigad tjänsteman sådana uppgifter som *förmedlaren* har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .